

# HETED HÉTHATÁR

## A bunkerrajzoló

SZERZŐ: KOMLÓS ATTILA · 2017. NOVEMBER 22.

Régi nagy kedvencem a Vad Fruttik, van valami egyszerre vonzó és taszító a zenéjükben, egy folyton lefelé mozgó spirálra emlékeztet, hallgatása közben mindig olyan érzés kerít hatalmába, hogy leginkább menekülnék, kikapcsolnám, mert minden józan idegszálam tiltakozik ellene, de mégis hallgatom, egyik számot a másik után, hangszóróból is és a koncerteken is. Pont olyan ellentmondásos érzés, mint amikor hosszú órákon át utazom, és már rettenetesen elegendem van az egészből, de amikor megérkezem, akkor mégsem akarok kiszállni, nem akarom, hogy vége legyen az utazásnak.

Géczi János *A Bunkerrajzoló* címmel 2016-ban megjelent könyve a Vad Fruttik frontembere, Likó Marcell élettörténetét dolgozza fel, megmutatja a miérteket, feltárja a dalok hátterét, *minden végső helyére kerül*. A könyv alapján a Pannon Várszínház ugyanezzel a címmel mutatta be előadását Vándorfi László rendezésében 2016 novemberében; a produkciót a pécsi közönség e hét elején láthatta két alkalommal is, a Pécsi Harmadik Színházban.



A színpadon az 1980-as évek hangulata elevenedik meg, hátul „retro” szekrénysor, előtte pianínó, bal oldalon vascső rakétamászóka, mellette a magasból hinta lóg le, jobbra vascső gömbmászóka. Gyerekkorom és sok 1970-es években született kortársam gyerekkorának világa. A gömbben fehér ruhás lányok, a háttérben fehér ruhás fiúk. Egy elmeegógyintézet lakói és ápolói... Középen egy vaságy alatt-fölött-mellett három, barna trikós fiatalember birkózik egymással: Likó Marcell három énjé, a gyerekkori M, a főiskoláskori L és a mai LM. Eleinte nem érteni, mi is ez az egész, percekig nem történik jóformán semmi különös. Megszólal a pianínó, a környezethez illő hamissággal, felcsendül a Regélő című lemezeről ismert (1977!) Zelk Zoltán-vers, megzenésítve: *Este jó, este jó este mégis jó. Apa mosdik, anya főz, együtt lenni jó...* Maga a tökéletes, boldog családi idill. Az X-generáció sokezer magyarországi képviselője összekacsint e dallam hallatán és a vascső-mászókák láttán, a nézőteret is egyfajta kellemes érzés lengi át.

Az andalító dal szavai itt-ott durvább kifejezésekre cserélődnek. Egyre sűrűbben, egyre gyakrabban. A kellemes légkör fokozatosan megszűnik létezni. Apa részeges. Verekszik. Kés villog az idegesen rángatózó kezében. Anya szemében halálfélelem. Ez már egyáltalán nem az „Este jó, este jó” világa, hanem valami egészen más. Jobbról szürke zakóban, könnyed léptekkel érkezik egy kopaszodó, idősödő, ám a fiatal srác(ok) stílusát tökéletesen felvenni képes, teljesen laza író – akiről elsőre azt gondoltam, pszichiáter az intézetből. A szerepben az előadás koreográfusát, Krámer Györgyöt láthatjuk. Rágyújt, megkínálja Marcellt, majd beszéltetni kezdi a fiút, készül az interjúkötet a bunkerrajzolóról. És jönnek sorban a történetek, egymás után.

Családon belüli erőszak – oly gyakran előkerül manapság e téma, de ki gondol bele igazán mélyen abba, hogy mi minden húzódnak meg az üresen kongó szavak mögött? Most megtudjuk: egyáltalán nem filmszerűen, hanem élesben, teljes fizikai valójában jelennek meg előttünk Marcell történetei, ahogy elmeséli az írónak azokat. Iskola, énekkar, a piros nyakkendő rendszerében a végső pillanatig hívó figura, majd a rendszerváltás. A haldokló nagymama. Fonák módon az egész előadás talán egyetlen humoros mozzanata a nagymama búcsúztatása, a munkásőr kinézetű, dobtáras-golyószórós „rendszerhívekkel” – a nagyhi hitt a kommunizmusban –, de összességében ez sem igazán vidám, csak annak látszik. Eközben végig jelen van az állandóan őrjöngő, félelmet keltő apa. Személyesen ugyan nem mindig, de a szereplők és egyre inkább a nézők gondolatába is befészkelve magát mégis állandóan. Az ember természetesen azon gondolkodik, hogy miért vált az egykor szeretett férjből, apából „vérengző fenevad”. A választ nagy valószínűséggel a rendszerváltás következtében előállt új viszonyok körül kell keresni, hiszen abban az időszakban sokan váltak feleslegessé, sokan nem tudtak alkalmazkodni a megváltozott viszonyokhoz. Nyilván az erőszakra ez nem lehet mentség, mint ahogy semmi sem lehet az, de mégis legalább valamiféle válasz a kérdésre. Az alkoholista férj mellett, állandó kilátástalanságban vergődik a fiát, élete egyetlen értelmét szemünk láttára elvesztő anya. Hiszen Marcell számára egyetlen út marad: a menekülés. Menekülés a rémes családból, a lakókörnyezetből, a világból. A mélyből való kiemelkedés helyett a kétségbeesés, majd az egyre gyorsuló lecsúszás következik, a totális lezúllás. A drog minden fokozata, a pipától a fűből süttött zöld kenyéren át az LSD-ig. Extázis, folyamatos delírium. Egyetlen célja a kijózanodás elkerülése, mert számára a világ elviselhetetlen, nem lehet és nincs is semmi értelme megfelelni az elvárásoknak. A pont az i-re akkor kerül fel, amikor Marcell hatására az anya is drogossá válik, majd ő is bekerül az intézetbe.

A párbeszédbe beleszóve a Vad Fruttik dalai, néha versben elmondva, de többnyire énekelve, döbbenetesen magas színvonalon, maximális hitelességgel, mindenféle kényszeredettséggel érte nélkül. Minden a helyén van, és nem csupán dramaturgiaiilag, hanem zeneileg is. Hibátlan artikuláció, minden betű, minden hang tisztán hallható, érthető. Tökéletes az egész társulat összhangja, minden a lehető legkidolgozottabb formában, hihetetlenül feszes, pörgő ritmusban, zökkenők, unalmas és kizökkentő részek nélkül. A színpad minden részében folyamatosan történik valami, sokszor kaptam magom azon, hogy ennyi egyidejű történést, rengeteg apró, és egyformán lényeges mozzanatot képtelenség lenne megörökíteni, ha nem nézőként, hanem fotósként lennék jelen az előadáson (2013 óta számos alkalommal vettem részt fotós próbákon, ahogy azt Színház rovatunk rendszeres olvasói tapasztalhatták). Nem tudok jobb kifejezést az előadásra, mint hogy bedarál, a szó szoros értelmében, egy rémes világba visz be mint egy örvény, miközben az ember együtt énekl a szereplőkkel az ismerős dalokat magában, vagy egészen halkán, úgy hogy a szomszéd se hallja. Ha más nem is, de a záródal mindenképpen

megkívánta volna, hogy az egész nézőtér együtt énekelje hangosan a szereplőkkel legalább a refrént, ahogy az egy igazi, zúzós Vad Fruttik koncerten szokás. Megérdemelte volna a társulat!



Fontos előadás ez, hiszen sajnos nem egy egyedi, ritka esettel állunk szemben. Sajnos sokan vannak, akik csak legyintenek, hogy „á, már megint egy drogos”, miközben szinte sosem kizárólag a függővé válók tehetnek arról, hogy így alakult az életük. A környezet, a családi háttér, a kilátástalanság, a kihívásokra való helyes válasz megtalálására és a felbukkanó veszélyek kivédésére való képtelenség, az élet céljának meg nem találása az, ami erre az útra terel sajnos igen sok embert. A megoldáson, a megelőzésen kellene inkább gondolkodni a gyors véleménynyilvánítás helyett, azon, hogy miként lehetne a felnövekvő generáció számára megtanítani, hogyan álljon meg a saját lábán, hogyan alkalmazkodjon, hogyan fordítsa saját hasznára az egyre fokozottabb ütemben változó kor kihívásait. Nehéz ügy ez, hiszen ha az X és Y generáció sem tud lépést tartani a rohanó világgal, akkor mit várhatunk...? Generációk óta öröklődő társadalmi problémáról van szó. Az előadás Likó Marcell történetén keresztül elmesélve valójában egy korrajz, az 1980-as évektől napjainkig tartó időszak Magyarországnak láttelepe. Hasonló, szintén fontos előadás ilyen tekintetben a *Völgyhíd*, ahol egy diák tragédiája nyomán kaphatott a közönség alapos betekintést abba, hogy mi minden húzódhat meg egy diák végzetes cselekedetének hátterében.

A Bunkerrajzoló megtekintése után pedig még órákkal később is kavargognak a gondolatok az ember fejében, a mondanivaló, a tartalom mellett a hangulata miatt is. Nagyon nagy öröm számomra, ha olyan előadást láthatok, amelynek minden mozzanata, látványeleme – „a műegész” – érezhetően szívből jövő, őszintén emberi. Nem tudatosan, szándékoltan „lelkizős”, nem „erőszakolja ki” az együttérzést, nem kényszerít arra látványos és hangzatos elemekkel, hogy „most akkor ez nagyon tragikus ám”, és tessék azonnal elérzékenyülni, hanem mindezt csendben, titokban, észrevétlenül éri el. Két ilyen, mély szeretettel átszőtt előadás emléke ugrik be az elmúlt egy-másfél évből: az egyik a Móricz Zsigmond Színház *Túl zajos magány* című előadása, a másik a Tompa Miklós Társulat *Retromadár blokknak csapódik, majd forró aszfalra zuhan* című produkciója. Ahogy a Retromadár után írtam rövid beszámolómban idén nyáron egy közösségi oldalon, most is így teszem: sok ilyen színházi élményt szeretnék még átélni!

#### **A bunkerrajzoló**

Pannon Várszínház, Veszprém

A főbb szerepekben Kékesi Gábor (LM), Szelle Dávid (L), Szente Árpád Csaba (M), Krámer György (író), Pap Livia (Any), Keresztesi László (Apa), Kovács Ágnes Magdolna (Nagymama).

Rendező: Vándorfi László, díszlet: Khell Csörsz, jelmez: Justin Júlia, koreográfus: Krámer György és Vári Bertalan.

Bemutató: 2016. november 5.

Fotók: Pannon Várszínház